

Г Л А С Н А Р О Д А .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Доноси се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи плаћају се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 17.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 29. АПРИЛА 1873.

ГОДИНА III.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

С овим бројем навршио је „Гл. Народа“ 4 месеца ове године и одужио се свима онима који су се претплатили са 1 фр. а. вр. Који је год рад да и одјако добија лист уредно, нека се пожури са новом претплатом. На веру не шањемо лист никоме.

Ако „Глас Народа“ стече 1200 претплатника, доносиће у сваком броју лепе илустрације, без да ће се повисити цена претплате.

Молимо наше честите скупитеље и све пријатеље народне просвете, да препоручују наш лист у свакој српској кући. Уз оваку малену претплатну цену, ретка је кућа која га не би могла држати. Да није ревносних скупљача, не би наш лист стекао ни ових 800 претплатника што их сада имаде, јер многим је људима, који иначе радо читају листове, тешко да се накану да оду до поште и да пошљу претплату. Увек треба да има неко који ће их потсетити и понудити, да се претплате.

Пошто дојакошња претплата намирује најпрече трошкове издавања листа, то ће се одјако сувишак од претплате употребљивати на то, да лист буде својим садржајем све богатији. У нас с ову страну Саве нема другог листа, који би уз то, што у главном прати све важније догађаје, пружао читаоцима толико корисне поуке и забаве. „Гл. Народа“ је једини лист те врсте у нас а цена му је тако ниска, да нема недељног листа који би могао бити још јефтинији.

„Глас Народа“ стоји:

Од маја до краја аугуста 1 фор.

„ маја „ „ децембра 2 фор.

Претплата се шиље поштанском упутницом: Администрацији „Гл. Народа“ у Нови Сад.

Недобивени бројеви нека се за времена рекламују.

Уред. „Гл. Народа.“

ЈЕДАН УЗРОК НЕВОЉИ.

Ако је веровати извештајима са свих крајева у нашој домовини; неће ни ова година бити толико бедрићетна, колико се испрва показивала. Пролетница од које се надамо благослову надала је дуже но што би требало и била је хладна. Иза ње наста хладно време, ударише пролетни мразеви те опарише винограде и репицу а у жито удари рђа. По овоме штета је извесна, али још није општа. Мраз и рђа су још дојако местичави и дао би Бог да остане на томе.

Последње три године биле су по нас од врло велике штете. Свако је мислио, ако то тако устраје, нећемо више дићи главе, пропашћемо коначно. Све је стало. У земљорадника нит је смога нит је стоке, трговац дрежди у своје дућану, занатлија напустио занат на бирташи. Кад сељак нема трошка онда стане и трговина, заспу занати, натеже и поп. кубури и учитељ. Да није злосретна ината свабили би и адвогати шеве и да се са непогодног времена не множе болештине не би ни лекари имали посла ни заслуге. Ово време свеопште кубуре златан је век за новчане људе. Новац је данас скуп, прескуп, јер половина света живи на вересију, дише тек да се неугуши, прави дугове и чека боља времена. Ко уме и у овом тешком времену да се помогне тај и боже помози али невоља је загуцала готово на свака врата и многи, који није свог века мислио да ће икад и коме бити дужан, данас је већ за ове три несретне године увелико потрошио беле паре, што их је сачувао за ове црне дане.

Ми ово не пишемо за трговце и људе који се уму у свакој невољи и неприлици помоћи. Са ово неколико реди хоћемо да опоменемо наше сељаке на једну врло важну ствар. Зна се већ од толико година да ми економи људи по селима највише кубуримо с новцем у пролеће. Док имамо још који комад марве а ми је терамо на пролетне вашаре. Изранилисмо своју стоку преко зиме па нас невоља гони те је сада продајемо буд за што. Тим новцем ерпаримо донекле, па онда опет удари у џепове нам проклета суша. У тој невољи разно се помажемо. У кога знамо да има новаца, у тога иштемо да нам позајми до нове ране или до

јесени. Тај зајам је кратак и обично је врло скуп. Други опет дођу па узму већ сада новаца за рану од трговца, који тргује раном и вином па се тако вежу да ће продати своју рану и вино баш томе и ником другом. Трећи опет дођу па већ сада сасвим продају своју летину или јесењу бербу ценом од ока, пошто се погоде. Ето то су најобичнији начини којима се ми помажемо у овој невољи и тако стварамо себи новаца.

Ми признајемо да смо сви у великој нужди а нужда и закон мења т. ј. тражи помоћи где ће наћи а кад дођу виле очима, човек зажмури па се вата ма и за врело гвожђе а не рачуна хоће ли се опећи. Сваки од нас есани да се само помогне, да одржи душу, па ће већ после лако удесити своје ствари и скинути своје терете. Да није те слатке надежде, да се људи не надају бољему, већ би досада полак света свисло од чуда и од муке. Али нада је често варалица. Данци лете као санци а годишта као ништа. Још нисмо ни пренули а ево ти дана кад треба вратити оно што смо узјамили. И онда настаје нова кубура, нова невоља. Човек тоне све дубље и дубље па се многи и удави.

Кад запитамо зашто је у нас така навада, онда ћемо наићи у нас сељана на једну велику сметњу, која нам стоји на путу, те у време нужде не можемо лако брзо и јефтино да дођемо до зајма. Унас је тај хрћав обичај, да ни десети од нас не препише на себе земљу и кућу, која му је од оца и својте остала. Велики је број наших земаља и имања која су још и сада на деду и бабу писана. Сваки умује: „Та ја радим ту земљу, ја седим у кући, ја плаћам на то цару порцију и сваку другу дацију, не може ми нико то отети“ и тако остаје и кућа и земља и сва дековина непреписана по много година. А то браћо не ваља. —

У данашње време има готово у сваком већем месту штедионица или друга каква каса, у коју људи улажу новце што их уштеде па се отуд ти новци издају у зајам онима који их требају. У данашње доба није ни тај новац јефтин, има га по десет, по дванаест и по петнаест на сто, али је то опет јефтиније, него кад узјамимо од другог каквог човека који ради с новцем, јефтиније је него кад узимамо новце на рану, а кад и камо је јефтиније него кад с пролећа будзашто продајемо своју летину. Тим новцем из штедионица помажемо се сада, јер нам је то најјефтинија помоћ у ово скупо време.

У тим штедионицама даје се зајам на имање (земљу, виноград, кућу) ако је то имање у фунтовници узвижено на онога који тражи тај зајам.

Ако ја н. пр. имам 10 ланаца земље и кућу па сам данас у нужди да ми треба нека стотина форината а ја ћу лепо отићи у фунтовницу (грундбух) па ћу тамо да извадим извод (екстракт) из фунтовне књиге и платићу тамо само штемпларину и отићу у ма коју

штедионицу и искаћу да ми на то имање узјаме новаца. Редак је случај да штедионице немају новаца и гдегод је имање у реду, где је преписано на онога који тражи зајма неће одбити. Ми имамо таквих штедионица и новчаних завода, као што чујемо и читамо у нашим крајевима у Н. Саду, у Сомбору, у Сентомашу, Ст. Бечеју, Ади, Кикинди, Н. Бечеју, Бечкереку, Панчеву, Вршцу, Белој Преви, Земуну, Карловцима, Митровици, Вуковару и Осеку, па помажемо се отуда и клонимо се Чивута и кождера по селима, који узимају сто на сто и још више.

Добро би било кад би нам који од наших људи, који знају потанко како иду ти послови, и шта све треба урадити да човек дође до зајма, у нашим листовима то најпросто изложили и описали, јер има људи, који човека заплећкавају и заваркују па му праве многе излишне трошкове и дангубе.

Један економ.

ИСТОРИСКЕ СЛИКЕ.

I.

(Настављено).

Значајна је та борба у историји српској с тога, што од ње почиње политична важност Српства. Од како је Доброслав развио заставу ослобођења од Византије; ширила се и мисао, да треба цео народ да се уједини и подигне самосталну државу на земљи у којој станује. Још читаво столеће после тога сазревала је та мисао. Доброслав је прикупио само Приморје, од Драча до Неретве; где се народ непрестано састајао са осталим светом и увлачио у своје шуме прве зраке тадашње културе, и где је и с мора и са сува највећма изложен био странском нападу, тамо је прво поникла потреба државне заједнице. С оне стране планина, у пределима рашким, босанским и где Морава пролази данашњу Србију, још је остао народ раскомадан на поједина племена и жупаније.

Али је обрт међу тим крајевима све већи бивао, те се и мисли о политичном уједињењу чешће мењаху. Непрестано су сада војске земљу преходиле; читаво столеће после Доброслава водили су се династични ратови међу многобројним потомцима његова два сина: Михаила и Радослава, у којима је пуно ужасних привора. Доба је то пуно трагичности. На једној страни еписко развијање народне свести, која природним током као судбина овлађује и једно за другим руши, на другој страни поједини себичњаци, који драматским напором хоће да задовоље своје особне страсти. То је доба легло наших драматских јунака; док се не подиже Немања, права еписко појава, која их својим величанственим quos ego не растера са попршта народног.

Али поред свега ратовања беше доста прилике, где се могло размишљати и разговарати о уједињењу; беше доста шума, где су плановали стари Срби чу-

чувајући стоку, која им беше главна грана привредног занимања, беше и састанака, које на давно уобичајеним зборовима, које приликом трговачких каравана, које провозаху српске кириџије прелазећи са једног краја земље на други. У том бурном времену беше осим договора о уједињењу већ и разговора о вишем опредељењу људском, које је основ образованости: у то доба добегне у српске крајеве из Бугарске прогнани Богумили, беше сигурно жестоке препирке међу следбеницима четири вероисповести, међу остатцима старих пантеиста и суревљивим сектама хришћанских деиста, Римљанима, Грцима и Богумилима.

Тако беше стање народа у првој половини дванаестог века. Стари племенски живот не беше више довољан, за новим државним носиле се већ многи и срцем и умом, али уз то беху врло различна мишљења, на каквим основима и у којем облику да се утврди државна заједница. Данас зналоост руководи образовани свет, али у средњем веку разум још не беше проникао интересе људске заједнице, онда се тек слутише, тек осећаше ти интереси, с тога вера беше прва, која је везивала људе у заједницу. Од хришћанских секта свака је друкчији уплив имала на тадашње друштво. Рим је учио разлику између духовне и световне власти, али је духовна старија, с тога је и папа врховни владар свих католика а световни владари су само намесници његови; Цариград није имао те духовне власти, тако високу власт приписивао је самоме Христу основатељу вере а своју цркву употребљавао је као божијом истином и љубави пронијетог саветника световној власти. Обојима се опираху Богумили; незна се још поуздано, каква организација у њих беше. Vienas 1872. 564. јавља, да се у Јабланици покрај Неретве, на путу између Коњица и Мостара налазе и сада два богумилска села. Ако се то обистини, можда ће се у многим наћи и допунити познавање те секте. Али су имали вешта уплива против централизације. С тога их је Немања гонио, а босански бани примаху их у своје земље, јер никад не беху вољни одрећи се своје независности. У тој вреви прекувала се већ беху разна мњења и осећања, требало је само да се нађе вешт организатор, па да се започне нова ера у животу српском.

У том се појави Немања, праунук Радославу, сину Доброслављеву; са њиме се на мах шири светлост у помркнулим крајевима српским. Немања је довршио дело, које се под Доброславом почело. Доброслав је развио заставу ослобођења, а Немања је с том заставом освојио опкопе и заденоу је у бедеме српске државе; Доброслав је почео а Немања је довршио борбу за политичну самосталност. Али колико је Немања свршетак прошлог, толико је и почетак новог времена. Издржала се већ беше борба према спољњем непријатељу, али је сада требало уредити живот изнутра. Споменуемо, да је под Доброславом само При-

морје српско постало независно, под Немањом су пак готово све земље српске биле спојене, али је требало утврдити основе на којима се нова држава подигла, требало је изабрати стихије на које би се државна власт могла наслонити, да јој својим веслањем олакшају крму државне лађе. У томе се састојала главна радња, коју Немања предузео беше да изврши.

Државу сачињава народ са земљиштем, које држи у својој власти. Има народа, који немају стална земљишта, као што су номадски народи, а има их и таквих, који су расејани по целом свету, као што су Јевреји; ту нема ни државе; јер државе може бити само онде, где су народи заузели већ стална земљишта, на којима им се може развити подпуна узајамност интереса, на којима се народ може спојити у такву целину, да међусобном разменом добара може подмиривати и душевне и телесне, и особне и народне потребе своје, где је дакле и сваком посебице и свима укупно добро, где сваког слобода покреће на делање, а правда га уздржава, да својим делањем не вређа друге.

По томе би најсавршенија држава била, у којој цео народ има државну власт, или тако звано суверенство. Кад погледамо на развитак света, спазићемо да су сви напретци већином поникли у таквим државама, у републикама. Али нова држава није имала устав републички. Немања је ишао да утврди монархију, да државну власт скупи у руке једнога човека, да је заузме сам, и преда после наслеђеницима из своје породице. Да је та монархија ограничена била у државним пословима правним суделовањем још неких стихија из народа, доказују јасно споменаци сувременика његових. Стеван Првовенчани спомиње саборе, у које је организатор Немања сазивао прквене старешине, земаљске поглаваре и велможе и с њиховом приволом доносио уредбе у обновљеној држави.

Држава српска беше дакле ограничена или уставна, стадежна монархија. Немања беше наслонио државну власт, не на цели народ, него на поједине делове из њега, на духовне и светске достојанственике и на властелу. Ми му не можемо замерити, што је тако уређење завео. Властела српска беше силна и не би хтела уступити осталом народу, тако званим себрима, земље и политична права. Држава не би имала унутрашње снаге, да се одупре спољним непријатељима, кад би се Немања, хтевши помоћи још несвесним себрима, завадио одма с почетка са властелом, која већ од старина поникла беше из племенских старешина; старешујући и судећи племену добивала је она не само велика уплива на цели народ, него је имала већ и пространа добра, са којих беше угледна и спремна не напуштати, него јачати обичајима установљења права своја. Немања се користио околностима, како је најбоље умео, да подигне уједињену, независну и снажну државу српску.

Да би сигурнији био од напада византиских, државно се нагињао западу, с тога је изишао био пред цара Фридриха Барбаросу у крсташкој војни и давао се у заштиту западној царевини, која задаваше страха Византији, првом и хрђавом суседу српском. Превено се пак наслањао на исток, јер не хтеде бити ни намесник папин; државно се хтеде одбранити од истока, превено од запада; хтеде спојити обе власти и државну и црквену у Србији, јер хтеде имати независну државу.

(Наставиће се.)

ИЗ ПРИРОДЕ.

Како је у нутри у земљи?

Човек који оре земљу, не брине се за даље, него докле му плуг задере; који копа бунар, брине се само докле, док не дође до воде, која ће му гасити жеђ и служити му за друге потребе. Ни један ни други не мисли о том, како би било тамо доле у земљи, кад би се још даље копало, да ли би непрестано човек наишао на саму воду или би мож' да и што друго доживео. А то су све такве ствари, о којима је вредно мало више мислити, мало више знати.

Да видимо, шта се и како се данас о томе зна, Кад продремо нешто само у земљу, па идемо даље све до 14 и 15 хватова у нутра, онда ћемо опазити нешто ново, што иначе не опажамо горе на земљи. Код нас горе на земљи сваки дан је у јутру и у вече хладније, него што је у по дне, зими хладније, него што је у лето. У земљи, све до дубљине од 14 до 15 хватова није то тако. Тамо је у јутру као и у по дне, у зиму као и у лето, топлота остаје у век једнака, никад се не мења. Да је то збиља тако, о томе се може сваки од вас уверити. Кад је код нас на пољу пича зима, да се све што је на њој смрзне и скоца, онда у нашим подрумима, ако су иоле добри, не ће нам се укварити ништа, не ће се замрзнати, ни вода у бунарима не ће се замрзнати, и ако је вода на авлији сва скроз и скроз замрзнута. Кад је код нас на пољу жега и припека, да нам вода постане блутава као да је из баре, онда је у нашим подрумима пријатна хладовина, онда је вода у нашим бунарима свежа, хладна. Кад би се у подруму и у бунару мењала топлота, као што се мења горе на земљи, онда тамо нит' би било у лето хладније, ни у зиму топлије, него би било и тамо као и другде.

Кад се испод 15 хватова даље силазимо у земљу, онда ћемо опазити опет нешто са свим друго. Топлота не ће остати вазда једна и иста, као што је то до 15 хватова, него што дубље идемо, то ће бивати све топлије и топлије. О томе се не може истина сваки од нас сам уверити, али било је људи, који су бушили у земљу дубоке рупе, и они су се о томе осведочили. Људи ти нису баш бог зна како далеко допрли у земљу, једва само на две до три хиљаде стопа, али су бар докучили, како и на који начин

расте топлота, како што дубље у земљу улазиш, бива све топлије и топлије. Кад даље нису могли продрети, а они су се помогли рачуном. Израчунали су, како топло мора бити дубље у земљи.

А ево, како су то рачунали. Кад се зна, како је топло у дубљини од 100, 200, 300 хватова, онда се израчуна, да у дубљини од 400 хватова мора бити толико и толико топлије, јер топлота што се даље иде бива све већа и већа, у дубљини од 500 хватова мора бити још толико и толико топлије и т. д. По томе рачуну пронашли су учени људи, да у дубљини од 1500 хватова мора тако топло бити, да вода ври: у дубљини од 5 миља тако је топло, да се гвожђе тамо топи, а у дубљини од 10 миља, тако је грдна топлота, да се у њој мора сваки камен истопити. Из тога се после изводи, да је у тој дубљини и још дубље у земљи све истопљено и усијано.

Мож' да многи, кад ово прочитају, не ће томе хтети веровати. Од куда се може то баш израчунати, како је у земљи, у дубљини од пет и десет миља, кад тамо нит' је ко доспео, нит' ће икад доспети? То се само тако рачуна, али то баш не мора бити истина! Кад је то тамо тако топло, да је све усијано, од куда да није онда земља угрејана, па да се све пржимо, кад по њој ходимо?

Лаеше, пријане, и на то ћу ти знати одговорити. Ти не верујеш, да се може рачуном докучити, како је тамо доле у земљи? Па добро, не веруј. Али сад ћу нешто друго да ти кажем. Јеси ли чуо кад год за вреле воде, што извиру из земље? Ми овде на земљи, кад хоћемо да добијемо вреле воде, морамо толико и толико дрва погорети, док је не загрејемо. Сигурно мора онда и у земљи бити каква ватра, која ће загрејати воду. Шта на то велиш?

А шта се земља на површини не загреје, кад је под њом све усијано? Узми један ивер и једну жицу, па их обоје врхом прислони на свећу. Ивер ће се запалити, жица усијати. Ако у једној руци држиш ивер, а у другој жицу, онда ивер можеш пустити, да ти изгори са свим до прстију, па се не ћеш нимало опећи, а жицу ћеш морати одмах, чим се усија, бацити до врага, ако не ћеш да ти ожеже руку. Од куда то? У иверу се распростире топлота полако, па истом кад дође ватра до руке, опећа се, да је топло, у жици се распростире топлота врло брзо, па чим се усија један крај жице, топлота се рашири одмах по целој жици, те дође одмах и до руке, те се човек онда опеће. Тако је ето и са земљом. У земљи се још много спорије распростире топлота, него у иверу, земља треба још дуже времена, док се загреје. А после, земљина кора није тако танка као ивер, ни два три хвата, него је неколико миља дебела. Па док се то иоле загреје, хладнији је ваздух горе намах расхлади. Кад би земљина кора била од гвожђа, онда бисмо се давно и давно сви попржили на њојзи. (А.)

УСТАВ И УСТАНОВЕ У УГАРСКОЈ.

VI.

Сад да видимо сабор по законима од 1848. године.

Закони који су те године донешени, дадоше општи слободњачки темељ угарском уставу. Ти закони су збрисали разлику, која до тада међу становницима ове земље постојаше, збрисали су оне повластице племства, да не морају сносити никакви терета као други грађани. Од тога доба сваки грађанин подједнако ужива сва права и подједнако сноси сваки терет.

По законима од 48 године има се сабор сваке године и то у Пешти држати. А сам сабор се и сада дели на два дела: на горњу и на доњу таблу, или као што се данас обично каже: на кућу властеле и на кућу заступника.

Кућа властеле удешена је и данас онако, како беше пре 48 године; ал кућа посланика састоји се из изабраних од свега народа, који се и зову земаљски посланици.

Земаљског посланика могу бирати: 1. племићи и они грађани краљевских вароши, који су и пре 1848 године бирали посланике. 2. Без разлике свака мушка глава ове земље, која имаде најмање 20 година; а не стоји ни под очинском, ни тугором, ни господарском власти, нити је стајала пред судом због преваре, робљења, убијства и палитбе и пре свега они што имају: а) у краљевским варошима или у општинама са уређеним магистратом кућу или земљу у вредности од 300 фор. сребра; а у другим општинама фртаљ земље или ма какво толико друго добро као своју сопствену својину или у друштву са својим женама и са малољетном децом својом; б) они, који су као трговци, занатлије и фабриканти настањени, ако имају своју радионицу, трговачко стовариште или фабрику и ако као занатлије увек воде радњу бар са једним помоћником; в) они који могу да искажу, да од својих добара или камата имају стална прихода на годину по 100 фор. сребра, ма и не спадали у горњи ред; г) лекари, хирурзи, адвокати, мерници, вештаци, професори, чланови мађарског научног друштва, апотекари, свештеници, капелани, општински бележници и учитељи бирају такођер земаљског посланика у оним срезovima где станују а неморају означити колико имају прихода.

За посланика може сваки онај бити изабран, који је бирач а уједно је навршио своју 24 годину.

Ради избора посланика дели се земља на изборне срезове, а сваки срез бира по једног посланика. А наиме: Мађарска у ужем смислу бира 334 посланика Ердељ бира 75, Река 1, Хрватска и Славонија 29; укупно се дакле бирају 439 посланика.

Како ће се заступати Далмација и војничка граница — о томе још није ништа уређено.

Пре избора попишу се бирачи, и само ће онај моћи на одређен дан бирати посланика који је лично дошао да се упише. С тога нег сваки гледи да се упише. На дан избора искупе се сви бирачи на месту што је за избор одређено. Када се започне избор има сваки бирач право да предложи лице за земаљског посланика. Ако сви бирачи скупа предложе само једно лице, онда се то лице извуче за посланика земаљског. Ал ако су предложена два или више лица и ако од бирача бар њих десеторица заишту да се гласа, онда се избор води гласањем, и тада сваки бирач гласно каже пред свима кад на њега ред дође, кога жели за земаљ. посланика. Гласање се не прекида, док се год бирачи пријављују. Кад је гласање свршено, онда се гласови јавно изброје на се огласи изход гласања. Ако је више него половина свију бирача пристала својим гласом уз једно лице, онда је то лице изабрано за посланика. Ал ако се гласало на више лица, па при том првом гласању нико није добио више од половине свију бирачких гласова, онда се изнова гласа на она два лица, што су добила највише гласова, па који сад добије највише гласова, тај ће бити посланик.

По законима од 1848 године, чим прођу три године, посланици се изнова бирају. Сабор саборише у Пешти; и он се мора сваке године сазвати. Поред тога има Њег. Величанство краљ, право, да одложи сабор на краће ил дуже време и да га закључи; а има и то право да сабор и пре него што би истекле три године, распусти и нов избор посланика нареди; ал кад то бива, онда се тако нареди, да се нов сабор мора састати за три месеца дана рачунајући од доба, кад је пређашњи сабор распуштен.

СА БЕЧКЕ СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ.

(Прво писмо.)

У Бечу на Ђурђев дан.

Да дивне и шарене слике у Бечу! Крочи на улицу па сисе састао са синовима готово свију народа на свету. Улице све киште од жутокоси Енглеза, ватрених Француза, озбиљних Немаца, хладних Руса, уштапљених Кинеза, глатки Јапонаца, практичних Американаца. Свет се стекао око ове нове вавилонске куле — око индустријске палате у бечкоме пратеру. Као што се се некада купише сва племена једнога народа на опште веће, као што су грчка племена некад приметнула своје олимпијске игре, те се натицала у јуначкој и умној врлини, тако је у наше дане прегло човечанство — сви народи на свету, да се са времена на време састану на једном месту, и да се туде приметне племенита борба око тога: које умом и памећу, које радом својим већи и напреднији а место тој борби је изложба тога рада.

Пре две године истагоше овој изложби цел, да буде јасна слика, колико је данашњи свет напредовао про-

светом, да покаже koliko је развијена народна привреда и да потакне још даљи развитак и напредак у томе.

У то име углавише да цела изложба буде подељена у 26 разних одељака у којима ће се изложити разне гране рада, које човек ради умом и руком. Кад будем говорио о појединим стварима, онда ћу вам навести и те одељке. Што се тиче реда којима је тај неброј ствари поређан, ту су уредили тако да свака држава изложи своје разне производе редом, како ти производи иду по земљи, једно за другим од запада до истока. За оцену и пресуду тих ствари изабрали су сами изложници пороту, која ће судити и што је вредно да се одликује, одликоваће разним колајнама.

За ту изложбу приредила је Аустрија грдно земљиште у бечкоме пратеру, на коме је подигнута величанствена палата за индустрију и силна друга зградина. Над том палатом је само кубе 40 хвати високо а сваки стуб на коме лежи та грдосија тако је дебео, да би могао у њему издубити себи читаву собу и кујну. Кад оздо погледаш горе на прву галерију у том кубету, изгледају ти људи као сићушни кенеци.

Све државе на свету осим једне једите Србије послале су своје производе на ту изложбу. Први мај по рим. календару био је рок кад ће се изложба отворити и са свих страна поврвише странци у Беч и крунисане главе кренуше се нашем цару у походе. Ма да хиљадама раденика растура и наменшта ствари што су поиздолазиле са свију крајева белага света, ипак је изложба тек у полак готова. Изложбу је отворио наш цар у присуству немачког царевиха, енглеског краљевића и многе друге велике господштине са великом парадом, ма да је време било мутно и хладно. За улазницу се плаћало први дан само 25 фор. можете мислити да извештач „Гласа Народа“ није се гурао да буде од првих. Ми ћемо причекати док буде улазница јефтинија, кад већ није суђено да нам је честити Геца или Мајор Мипа отац, па да можемо без да уздишемо подмирити толику улазницу.

За овај мах ћемо да јавимо да је изложба отворена, ма да је истом у полак готова и да рекнемо свакоме који хоће сада да посети изложбу, да се добро сортира са крупним и ситним банкама, јер је скупоћа у Бечу у обзиру стана и хране доиста ужасна. Ко није најмио себи стана из раније, тај нек се спреми да плати најгору собицу у најмањем гостионику по 10 фор. на дан а сваки ће мудро учинити, да добро врштурује пре него што уђе у изложбу, јер у тамошњим гостионома рачуне тродуплом кредом, те окламају свакога кога доченају, да му преседне и јело и пиће.

Веле да кад човек уђе у индустријску палату, чисто се занесе од силесије ствари и сваки који је рад да што научи на тој изложби добро ће урадити, ако најпре летимице прегледи прво целу изложбу, затим ако други дан одабере оно одељење које га највећма занима, па га прегледи у целости. Тек идући дана

нек се заустави код најзанимљивијих ствари у том одељку. Ко хоће да види све наједанпут тај ће се збунити, па неће видети готово ништа, јер и оно што види неће му останути у памети.

Међу свим предметима биће на сваки начин најзанимљивији и сток са његовим производима, који су надолазили у небројеним сандуцима а изложени су у зградама што су подигнуте од источних држава — Турске, Кине, Јапана, Персије — онако као што у исти ни јесу на истоку. За султаново благо преповедају читава чудеса, али ће га и чувати у гвозденој згради, која још није довршена.

Код толике гомиле ствари, које вреде на милионе милиона, можете мислити да чување није лака ствар и да је ту увек по хиљаду и више полицаја на месту. До јако су само неком ципелару нашли обијен сандук али сва је прилика даће се браћа дугачких ноџата из целога вета стећи и овога пута у Беч, да пробају своју вештину.

Угарска има своје засебно одељење као самостална држава и дојако је њих 4500 изложитеља посладо своје изложке. Сав је изглед да ће хрвацко — српска домаћа радиност нашег простога народа бити једна од најлепших и најзанимљивијих.

Мора да су били какви виши политички разлози ради којих Србија није послала ни један комад на изложбу, те сад цео свет виче на њу да се оградила кинеским зидом, да не уме да оцени користи изложбе.

За учитеље и педагоге биће изложба неисцрпима ризница поуке и искуства, јер ће у одељењу за васпитање, наставу и образовање бити изведено све оно што се односи на негу и васпитање детета од рођења па док не пође у школу; даље ће бити изложена сва учевна средства основних, средњих, стручних и виших шеола. Слика општега образовања огледаће се у производила књижевности, штампне, задруга и књижница и у статистичким исказима.

Кoliko ће наши сиромашних учитеља видети све изложбе? Општине не би требало да скомраче око три четир стотине фор. него нек потпомогну своје учитеље, јер ће тај новац донети богата плода.

Из страног света спремају се читаве војске занатлија на изложбу, да се туде упознају са напредцима својих струга. Одељења наших занатлијских задруга учинила би корисно дело, када би припомогла и сиромашнијим својим друговима, да пођу на изложбу. Стотина фор. залегла би таком изасланику да дође и да се поучи.

Чујем да српски и црногорски кнез долазе такође на изложбу и да ће се обојца састанути ради важних договора.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Новом Саду 28. априла. По вестима са свију крајева наше домовине дознајемо да је на многим местима после ове кише било мрза. По Срему су на многим местима озебли ви-

погради по доловима и особито са савске стране Фрушке горе, у Белој пркви и Вршцу било је такођер мрза који је доста шкодно винограда. Исто је тако на многим местима у Банату на пример у Сенимкошу, Мокрину, Кикинди, страдала репица од мрза. У Бечкерек и Темшвару није мраз много наудио. Из Сомбора, Суботице, Сегедина, Бечеја, и Сентомаша, јављају да се местимце појављује рђа у житу, негде веле да је жито смрзло у корену и да ће му тога ради бити траљав влат.

По овим извештајима слаби су изгледи за добру жетву и услед тога скочила је шеница на пештанској пијаци по 15—20 нов. Јесења узасе шеница дошла је 5 фор. 77½ нов. Јесења раж 3 ф. 75 нов. Јесења зоб је по 1 ф. 65. Репица сваче и стоји 11½ фор. Шенице прометнуто до 70.000 цена.

Свршетком прошле недеље бележимо ове цене: потиска и столнобеоградска шеница: 86 фун. 8 ф. 15—35, 85 фун. 8—8 ф. 20 н., 84 фун. 2 ф. 85—95 н. 83 фун. 7 ф. 55—75 н. 82 фун. 7 ф. 40—60 н. 81 фун. 7 ф. 30—50 н., 80 фун. 7 ф. 20 н. горњо банатска и пештанска 2. за 10—20 нов. Раж се чврсто држи по 4 ф. 70. н. по 78—80 фун. кукуруз банатски по 3 ф. 50, бачки и влашки 3 ф. 47½ н. Зоб је 1 ф. 65 н. по 50 беч. фун. Проја банатска 2 ф. 55—65 н. Јечам за рану 2 ф. 90—3 ф. 10 н. Шљива је слабо на проју, босанске у бурада стоје 12¾—13 ф. у врећама 12¾—13 ф. србијанске надимљене 11½—11¾. Пекмез је 19—20 фор. по центи. Восак 84. — 92. Мед равак. 20—21 фор. средњи 17—19. фор. У осталим производима цене су по старом. —

ПОДЛИСТАК.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

X.

(Свршетак.)

Вечерас је у X. у кући госпође Кате Ђурићке „пизник“. Све су собе широм отворене, по асталу се ређају већ читави грмови од погачица, куглофа, суд-типите, мавиша, уштипака, уз разне феде печења. Свака је званица донела свој део. Госпође стоје у групама на претресају и критикују приносе појединих гостију. Господа диване о најзнатнијем догађају у вароши, а то је да је приспео новоизбрани физикус. Многи су мислили да је то по казивању врло млад човек, знали су да је нежењен али нису мислили да је тако јако просед. По изгледу тако би реко да је прејурно четрдесету. Веле био је неколико година у Србији чак тамо негде у унутрашњости, за божији леђи. Неки му хвале вештину и знање, неки замерају да неће имати начина са болесницима, јер је амин нешто тужан и брижан као да је цео свет пао на њега. У том разговору приближиће се неке госпође мушкима и позваће их на једну партију „фришефире“. Господа се опиру јер су се у оближњој соби већ обећала на „фарбл“, тек погдеоји новајлија пође за госпођама из учтивости, да им прави друштво.

У левој одаји до сале стоји подугачак астал покривен са зеленом чојом. По њему су поређани мали тањирчићи од олова а у њима се беле шестади а испод многи изклибила је зубе и по нека петица и десетица. Госпе су поседале око стола пошто су се

„ишатирале“ са она два три господина. Госпођа Ката „даје банку“. Картање започе.

Не тражите да вам описујем ту женијалну игру! Мора да су је измислили калуђери да њом затупе и заглупе мозак играча. Госпође играју страсно, час свака на свој рачун, час онет „муђе“ са својим комшијама. Банка добија, госпође су се упрле из петиних жила да је „шпренгују“. Игра се већ за велике новце. Сва су лица запета, очи зажарене, господа међу из учтивости више на коцку, па губе. Госпође их теше, да је то добар знак кад се „губи у картама“ па додају ко бајаги срамежљиво, да то значи „срећу у другом чему“ а овамо слажу банке на гомилице.

Госпођу Спасићку изазивље слушкиња да јој каже да јој се дома дете расплакало, не може да заспи, има неку грижу. Спасићка не устаје од стола, јер је у срећи, поручује да га утишају, да му даду „цуцлу“. Госпођу Летићку зову кући, дошао јој муж кући с пута, назебао је, позлило му је, нек се пожури. Домаћица одговара да госпођа Летићка „не може квари друштво“, налаже Летићкиној слушкињи, да кува господару теј од камилна, Летићка поручује боље ће бити од зове, па игра даље, „муђе“ са господином Ружићем, извињујући му се да није она крива што су је узнемирили. Игра тече даље као да није ништа ни било.

Госпе добијају, господа губе. Игра је по међу играчица све то интересантијаја. При последњем мешању пошло је друштву за руком да распуде банку.

Док се чинила спрема око нове банке, употребила је госпођа Зољићка згодан тренутак, те је шапутала госпођи Лукићки нешто на уво. Лукићка је сваки час узвикнула: „То није можно. Ко би то мислио!“ Зољићка је уверавала, да је то цела истина. То је већ била важна околност, ради које се морала игра за часак прекинути. Домаћица је изашла из собе да види шта је са вечером, господа која су штетовали на фришфину извукли су се неприметно да се у другој соби „регресују“ на фарблу.

— Та молим вас слатка моја, дал је то могуће? Она светиња. Рекао би човек, не зна ни две у накрст. Па виш кога је наша Зувукића! Бакоњу! —

— Шта, шта? — заорило се са свих страна. — Ко каже? шта је то било? —

— Давно сам мислила рече госпођа Зољићка успијајући — да је то једна препредена персона та удовица Дабићева. Ал учини човек и странама бога ради а камо ли неби нашим. А сад молим вас јесте ли то виђали — снаћјати се са оном матором олупином са Зувукићем! Тај скандал!

— Та валда није тако — рећиће госпођа Марићка — ја бих рекла да је то каква сплетка. Ја бих чисто добра стајала за ту Дабићку, да је честита и поштена. Моја кћи је чисто обожава. —

Каква сплетка бог с вама госпођа Стано рече Зољићка јетко, — снаш Пела ми се клепа здрављем

своје деце да је видила својим очима, како ју је Зувкић грлио ономад у вече пред капијом, како је унео чисто на рукама у кућу па је после читав сатхат остао код ње. Ако то није јасно онда не знам шта је. Ја јој сутра забрањујем даљи приступ умоју кућу. А надам се да ће те и ви такој персони показати врата. Још би нам само то требало да нам и децу нашу отрује. —

— Е кад је тако, онда ћемо јој сви отказати. Има Зувкић доста новаца, нек је он издржава — рекосе госпе у глас.

У тај пар захори се из собе где су се господари картали громовито, весело: Ура! Господин Зувкић је упао као из леба у картарницу, и братија су поздравили у њему добру и сигурну „муштерију.“

Госпође су се ужурбале кад Зувкић стаде на праг од собе у којој су се оне картале и кад их похвали, да су и оне тако вредне. Госпе се устркиваше која ће га пре поздравити и надметаше се у љубазности око дочека новог госта.

Ма да су га мало час љуто оговарале, ипак су се за часак по томе отимале, која ће боље да угове богатој пензионирцу ћири Зувкићу — човеку од велика уплива и разгранатих свеза.

* * *

Док су се гости забављали у госпођа катиној кући, догле је нека женскиња трзала звонце на стану новог физикуса. Лекар је био истом први дан у својем стану и таман је починуо од послова своје сеобе. Устане из постеље и пође тешкоме болеснику да му помогне ако већ не буде доцне.

У маленој собици лежала је Јелка Дабићева на умору. Сува болест изнурила јој је тело, а још је у њему живела нада, да ће се подићи и опоравити.

Кад је лекар ушао у собу, упрла је болесница укочени поглед на улазак. Кад је прешао постељи болеснице, сунула му је крв у лице — пред њим је лежао узор његове младости.

— Милоше — ви сте то Милоше — узданула је болесница — још и то Боже мој!

Не бојте се госпођо Јелко! Као да ме Бог послао, да вас избавим, да вас спасем. —

Снаш Јула је изишла била из собе да не смета лекару. После поноћи позвао ју је Милош унутра. Јелка је била већ на оном свету.

Милош је изишао из куће понесав у наручу аманет свога узора — спавајућу ћерку јој, кад се за њим затворише врата оте му се тежак уздах из груди: „Она ме је љубила, али је заслени проклета страст за богатством и великим светом. Мир пепелу њезиноме! Ја ћу живети још толико да јој ћерци улијем боље назоре о животу.“

На Бечкој изложби има зидане праве сељачке куће, и намештене су исто онако, као што су у истини у сељака. Већ је на париској изложби било таквих кућа али на бечкој их има читаво сеоце, у свакој кући станује муж и жена онога народа, чија је та кућа и чувају ту кућу. За сада су готове ове куће: граничарска, (српска?) хрватска, руска, штирека, (словенска?) румунска, сикулска, сасонска, шведска, тиролска кућа. Занимљиво је разгледајући кућу сваког народа тим начином сазнати особине живота тога народа. Крај тих кућа стоји црква у грчком стилу сва од дрвета а у њојзи су изложене разне врсте дрвећа угарских шума.

Златан шал. Цео је свет бленуо у крунисане главе приликом бечке изложбе али у највећој пароди ето ти једне госпође у једну ложу а прате је енглески официри. Госпа је била дивно лепа, црне велике очи као тија нојца, обрвице с мора пијавице, трешавице дугачке као таван вео што скрива звездице а врат лабудов, висока као бор, а хода тихо поносито као јелен. Уз ту дивну лепоту пристало је право ђузел одело. Госпа се увика у шал што му није слике ни прилике на целом свету. Шал је од кашмира а по њему извезене саме палме, поднизане, извезене сувим златом. Сав је шал опточен китама и ројтама од сувога злата. Овај огртак изгледаше као да су га илеле виде из облака а не хитри прети каквога терзије. Присутне великашнице нису ока скинуле са тог дивног одела а господи искривише вратове гледајући у ту дивну лепотицу. Веле да нема мушка срца, које неби тој лепотици признало, да је најдивнији створ на овоме свету.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

У Пешти се догодила ономад ужасна несрећа на железници. Базашки влак наиђе пред Пештом на место, где су шине биле скинуте, машина искочи, шест вагона се разбију и на месту оста до 24 мртвих и 40 рањених. То су већином браћа Словинци, радници на жељезничким пругама. Несрећи је крив један жељезнички чиновник у Штајнбруку.

Барон Мајтењи дао је, као што пештанске новине пишу, оставку на комесарском звању, јер влада није примила његове предлоге у обзиру растеривања српских општина, управних цркв. школ. власти и начина бирања сабора. Владала а наиме министар Тревор хоће да се држи уставног и законитог пута.

Из реалне у Н. Саду дао је краљев. комесар покупити читанке садањег министра просвете Стојана Новаковића. Комесар је у једном спису на др. Натомевића забранио употребу београдских читанака у основним школама.

Кнез Румунски Карло I. прошао је ономад лађом поред Н. Сада путујући у Беч на изложбу.

На трки у Петровомселу обишао је својим коњем сентомашанин Ђукић све остале тркаче.

Нар. учитеља г. Јована Настића изабрала је честита цркв. школска општина у Сентомашу себи за потпредседника, изабрани долази често у прилику да руководи важне општинске послове. Дакле има и у нас општина, које одликују ваљане нар. учитеље.

НАША ПОШТА.

ГГ. претплатнике (нарочито у Србији) умољавамо да шаљу новце у наплаћеним писмима.

Г. К. Н. у Пожаревцу. Због скупе поштарине ваша предплата траје 4 месеца. Листове ћемо послати.

Грађ. Касини у Вршцу. Имамо још 50 кр. добрих. Г. С. Ж. Срп. Бечеј. Ваша упутница није нам до данас дошла.